СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXII. — Число 85. — Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 11. квітня, 1924.

VOL. XXXII. — No. 85. — Jersey City, N. J., Friday, April 11, 1924. — THREE CENTS

Сенат в обороні обжалованого сенатора.

ВАШІНҐТОН, 9. квітня, — Сенатор Гвілер, котрого федеральний суд в Оклаґомі обжаловує за бранне гроший вживанне своїх політичних уплнвів, видав публичну заяву, в котрій каже, що се обжалованне є пімстою департаменту судівництва за те, що він є одним з провідників слідства над бувшим міністром судівництва Доґерті.

З огляду на те, що Гвілер представив себе яко жертву пімсти департаменту судівництва, сенат ухвалив нині визначити осібну комісію, яка має прослідити закиди сенаторови Гвілерови та представити сенатови звіт, чи правдою є, що обжалованне сенатора Гвілера є просто пімстою міністерства судівництва. За слідством заявилися всі сенатори без огляду на партійну приналежність.

КУЛИДЖ ВЗИВАЄ ПАЛАТУ ПОСЛІВ ВИКИНУТИ КОНҐРЕСМЕНА.

ВАШІНҐТОН, 9. квітня. — Палата послів має завтра рішити, чи викинути зпоміжи себе демократа Сола Блума, що досі представляв 19. нюйорський округ та покликати на його місце републиканця Чендлера.

Росходиться тут о виборчі надужиття. Верифікаційний комітет конґресу признав, що приятелі Блума пошахрували вибори та що місце в палаті послів належиться не Блумови, а його републиканському противникови. Блум каже, що шахрайств не було, а ціла афера є видумкою його політичних ворогів, які маючи силу в палаті, можуть зробити з ним, що хочуть.

Президент Кулидж вмішався в справу, виславши листа до конґресу, в якім закликає конґресменів викинути Блума.

СЕНАТ ПОЧНЕ СКОРО РАДИТИ НАД БОНУСОМ.

ВАШІНҐТОН, 9. квітня. — Фінансовий комітет сенату виробив уже проект бонуса для ветеранів великої війни. Проект буде предложений повній палаті завтра.

ПЕРЕДВИБОРЧІ ЗАХОДИ.

ВАШІНҐТОН, 9. квітня. — Послідні події в демократичній та републиканській партії в середно-західних стейтах показують, що серед демократів ослабли шанси Віліема Мекаду, а серед републиканців шанси сенатора Джансона.

ТЯЖКІ ЗАКИДИ ПРОТИ СЕНАТОРІВ.

БОЙС, Айдаго, 9. квітня. — Велика фармерська організація, Помона Ґрейдж, видала публичну заяву, в котрій закидає урядови, що він викидав у нерозважний спосіб публичні гроші. Після слів сеї організації, більшість гроша, призначеного федеральним урядом для допомоги фармерам, опинилася в руках двох сенаторів конґресу, банків та великих торговців худоби. Межи сенаторами згадується імя Френка Ґудинга, котрий зараз по тім видав публичне запереченне закидів.

ПИТАННЄ СЛІДУЮЧОЇ ВІЙНИ.

ВАШІНҐТОН, 9. квітня. — Перед комітетом палати послів для військових справ виступали нині яко свідки міністери фльоти та торговлі, закликаючи комітет, щоби він предложив конґресови проект закона, після котрого президент Злучених Держав мавби на случай війни необмежену власть мобілізувати промисел, капітал та робітників.

Після думки міністрів, президент мавби мати право визначити кождому горожанинови місце й службу, яку він мавби сповняти.

ЗА КЛЕНСМЕНСЬКІ ВБИЙСТВА В ЛИЛІ.

ДЖАНСОН, Па., 9. квітня. — Велика лава присяжних суддів постановила поставити перед суд за вбийство 26 Кленсменів, зловлених підчас демонстрацій в майнерськім місточку Лилі, з котрої вивязалася кровава бійка. Суд постановив опісля задержати всіх без права викупу за порукою. Перед великою лавою присяжних суддів ставав батько Гаролда Бредлі, що відніс рану підчас стріляннии, зізнав, що перші почали стріляти Кленсмени.

НОВИЙ СТРАК НА КУБІ.

ГАВАНА, 9. квітня. — Великий страйк докових робітників здержав усю роботу в портах. Робітники побиваються за поправу умов праці.

ПРОГИБІЦІЙНИЙ УРЯД ПРОСИТЬ ЦЕРКВИ НЕ МІШАТИСЯ.

БОФАЛО, Ню ЙОРК, 9. квітня. — Прогибіційний уряд видав до протестантських церков та Ку-Клакс-Клена публичний заклик, щоби вони не мішалися до врядового виконування прогибіційного закона, бо своєю приватною акцією вони лишень обурюють горожан та перешкаджають урядови.

ХІРОПРАКТОР ЗАСУДЖЕНИЙ ЗА ВБИЙСТВО ДИТИНИ.

НЮ ЙОРК, 9. квітня. — Лава присяжних суддів стейтового суду, що розбирала справу місцевого хіропрактора (костоправа) Ернеста Мейера, обжалованого за вбийство дитини, яку він мав лічити, видала ореченне, що сей хіропрактор, беручися лічити через напинанне костий дитину, хору на дифтерію, допустився карниґідного недбальства та що він є герез те відвічальний за смерть дитини.

Хіропрактор признався перед судом, що він не знав, на яку недугу дитина була хора, та що він, як звичайно, напиняв її хребетний стовп. Присяжні судді, видаючи вирок, просили суд мати над ним милосердя.

Професори хіропракторських університетів, що виступали на росправі як свідки, заявили після росправи, що вирок присяжних суддів завдає тяжкий удар цілій хіропракторській медицині, бо, мовляв, на дій основі, що засуджено Мейера, можна буде позивати богато других хіропракторів.

КАМПАНІЯ ЗА ВОЗДУХ.

ВАШІНҐТОН, 9. квітня. — Перед сенатовим комітетом для патентів ведеться велика торговельна боротьба за воздух.

Боротьба почалася від внеску сенатора Дила, після котрого всі радіові підприємства, що розсилають при помочи бездротних телефонів музику, не малиби бути обовязані платити спеціяльних оплат авторам музичних творів.

Перед комітетом появляється богато музикантів, арґументуючи проти законопроекта. Радіові підприємства знова доказують, що вони повинні бути звільнені від обовязку оплати авторів, бо вони розсилають музику даром.

ПОЛЬЩА БАЧИТЬ ВАҐУ ЛІҐИ НАРОДІВ.

ВАРШАВА, 9. квітня.—Польський кабінет міністрів постановив утворити постійне посольство при Лізі Народів.

Таке посольство покищо має лишень Бразилія.

РИМСЬКИЙ ПАПА НЕЗМІНЯЄ ПОСТАНОВИ СВОЇХ ПОПЕРЕДНИКІВ.

РИМ, 9. квітня. — Папа Пій постановив у послідній хвилі таки не брати участи в отвореню дому Лицарів Колумба і в той спосіб далі держатися мовчаливого протесту своїх попередників проти заняття церковної держави військами італійського народа в 1870. році.

СУД НАД КОНҐРЕСМЕНОМ ЗА ПЕРЕСТУПЛЕННЄ ПРОГИБІЦІЇ.

ВАШІНҐТОН, 8. квітня. — Федеральний суд визначив день 21. квітня на росправу проти конґресмена Ленґлі, обжалованого за змову проти прогибіційного закона.

ВЕЛИКА ІМІҐРАЦІЯ З МЕКСИКА.

МЕКСИКО, 8. квітня. — Сими днями переїхало з Мексику до Злучених Держав коло 5,000 мексиканських робітників, шукаючих роботи на американських фармах.

РОЗВИТОК КУЛАЧНОГО СПОРТУ (БОКСУВАННЯ) В НІМЕЧЧИНІ.

Боксування то наймолодший спорт у Німеччині. Тому 25 літ основано в Німеччині першу школу боксування. В 1921 р. в цій школі було вже 2000 учеників середніх шкіл. Число аматорів усе зростає. Тепер у самім Берліні є пять шкіл боксування. Найвизначніща школа є в „Спортовій Палаті". Тут щодня виступають мистці кулачного бою: Німеччини, Анґлії, Швеції, Данії, Австрії й инш. европейських держав. Славні німецькі боксери є: Прайзель, Льозе, Реземан, Самсон-Кернер, Брайтенштетер. Першенство в легкім кулачнім бою зробив Вальтер Функе.

ВІДГРИЗ НОСА ЛЮБОВНИЦІ.

Париські ґазети пишуть про небуденне заманіфестування зависти. Один чоловік у суперечці з своєю любовницею, відгриз їй ніс. Подія ця приключилась на кладовищі в Батіньоль. Жінку відвезли до шпиталю, а завистного й кусаючого любовника арештували.

В ЯПОНІЇ ВІДЖИВ МАРКІЗ МАТСУКАТА.

Тому кілька літ із Японії втік рятуючись перед смертю — маркіз Окума. В понеділок його лікарі урядово оголосили його смерть, а в середу люде довідалися, що старий лідер імперіялістичного руху — воскрес. Подібна пригода, знову в Японії, приключилася маркізови Матсуката, найблизшому мікадовому дорадникови. А саме вся преса принесла вістку про його смерть. Лікарі поспішилися надто, бо маркіз віджив. Саме як анатомічним ножем мали краяти маркіза, щоби забальзамувати його тіло — повернувся до життя!

СПРАВА ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ.

Чехословацький міністер народньої освіти призначив особливу комісію з чотирох членів, яка має перевести досліди над питанням про літературну мову на Підкарпатській Руси. До комісії увійшли такі особи: університетські професори др. Полівка й др. Вайнгарт, архидіякон Сабов і др. Августин Волошин. Комісія має чисто науковий характер. Вона приступить до праці в місяці квітні с. р.

СВІТОВА ПРОДУКЦІЯ ПЛЯТИНИ.

Поруч із золотом плятина є найдорозшим із благородних металів. До 1917. року доставила найбільше плятини Росія. Вона продукувала 85 процент усієї плятини світа. Сьогодня Росія сильно остала позаду. І так в 1913. р. продукувала 250.000 унцій, а 1915. р. ще 127.000, то в 1917. р. вже лише 50.000 унцій, 1918 р. 25.000, в 1919 р. 20.000, а 1922 року вже лише 6.000 унцій. На першому місці, як продуцент плятини, стоїть тепер Колюмбія. Там добувають плятину гідравлічним способом, а сама продукція є технічно досконалою. Колюмбія давала в 1913. р. 15.000 унцій, 1915. р. 18.000 унцій, 1918. р. уже 35.000 а 1921 року переступила 40.000 унцій. По Колюмбії слідує Ню Суд Валія з 2.000 унцій (1920 р.), Канада з 500 унціями (1922 р.) і Японія з 231 унцією (1921 р.). З Канади вивозять богато руди й плятину добувають із неї у заграниці. І так із самих цих канадійських копалень добули 1921 р. 7.700 унцій плятини і 9.000 унцій пальодія. В Злучених Державах добули в 1922 р. 929 унцій плятини.

———o———

Вибори на Підкарпатській Руси

НОВИЙ ПОДІЛ МАНДАТІВ. — КОМУНІСТИ Й МАДЯРИ ВТРАТИЛИ ДВА МАНДАТИ В КОРИСТЬ РЕПУБЛИКАНЦІВ І СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТІВ.

ПРАГА, 28. березня. (Власна кореспонденція „Свободи"). — Краєва виборча комісія в Ужгороді закінчила остаточний підрахунок голосів, поданих дня 17. березня при виборах до чехословацького сойму та сенату.

Великих змін у поділі голосів поміж поодинокими партіями не пороблено. Зате наново поділено мандати поміж партіями, при чім Мадяри втратили один саймовий мандат, а комуністи — один сенаторський. Соймовий мандат віддано урядовій „републиканській" партії, хоч вона дістала на виборах лише 15 тисяч голосів. Послом цеї партії буде селянин Василь Щирецький (москвофіл). Сенаторський мандат, відібраний у комуністів, оддано автономному хліборобському союзови, що відколовся перед виборами від урядової партії. Сенатором цеї партії буде Яцко Остапчук, бувший посол до австрійського парляменту з округа Тернопіль-Збараж.

„Руська хліборобська партія" (Волошин-Бращайко) й при цім новім поділі мандатів нічого не дістала.

Більшість партій, що брала участь у закарпатських виборах, жадає скасовання виборів з причини великих надужить, яких допущено підчас виборчої кампанії. Майже всі партії вносять протести перед вищим виборчим судом у Празі. Таким чином, і цей новий поділ мандатів ще не є остаточним, бо празький суд може цілком скасувати вибори й призначити нові.

ВІДНОСИНИ ФРАНЦУЗЬКИХ ҐАЗЕТ ДО РАПОРТУ ЗНАТОКІВ.

ПАРИЖ, 9. квітня. — Французькі ґазети дивляться на рапорт комісії Доса з вдоволеннем, називаючи його потвердженнем французької думки про те, що Німеччина може платити відшкодованне.

На загал, однак, можна сказати, що поза тим ґазети вижидають ще з нетерпеливостю, що скажуть на рапорт німецькі ґазети та уряд.

АНҐЛІЙСЬКІ ҐАЗЕТИ ВІДЗИВАЮТЬСЯ ПРИХИЛЬНО.

ЛОНДОН, 9. квітня. — Анґлійські ґазети в більшости своїй заявляються дуже похлібно про рапорт економічної комісії знатоків.

Вони висказують надію, що Німеччина прийме рапорт та поради та що се буде основою її повороту до нормальних відносин.

ПУАНКАРЕ ПРО СВОЮ ПОЛІТИКУ СУПРОТИ РОСІЇ.

ПАРИЖ, 9. квітня. — Французький премієр Пуанкаре відповів нині в сенаті на запит одного сенатора, чи Франція почне наново торговельні відносини з Росією, і сказав у сій відповіди, що Франція держиться супроти Росії такої самої політики, як Злучені Держави. Франція не призасть большевицького уряду так довго, поки сей уряд не признасть царських довгів.

ПИТАННЄ МИРА МЕЖИ АНҐЛІЄЮ ТА ТУРЕЧЧИНОЮ.

ЛОНДОН, 9. квітня. — Палата послів приняла нині в першім читанню договір межи Анґлією та Туреччиною, підписаний в Лозані. Бувший премієр Лойд Джордж видав публичну заяву проти принятти сього договору, але палата послів зіґнорувала сю заяву та приступила до другого читання.

БІЙКА В АНҐЛІЙСЬКІМ ПАРЛЯМЕНТІ.

ЛОНДОН, 9. квітня. — Межи консервативним послом Еймері, що колись був міністром фльоти, та робітничим послом Мекстом прийшло нині на нарадах парляменту до визиванок та бійки.

Посол Еймері висмівав рапорт уряду про викиданне робітників з домів, називаючи сей рапорт плаксивим. За се посол Мекст назвав його псом, а посол Бюкенен підсвинком. Предсідатель палати завізвав обох послів, щоби вони відкликали визвиска та замкнув засідання. Та посли зужили перерви в засіданню лишень на те, щоби напасти на Еймері з кулаками. В бійці посол Еймері вдарив Бюкенена в лице, з чого вивязалася бійка. Остаточно робітничі посли відорвали своїх товаришів від бійки.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ҐАЗЕТИ БУНДЮЧАТЬСЯ.

РИҐА, 9. квітня. — Большевицькі ґазети займають спринводу зірвання переговорів з Румунією воєнне становище супроти Румунії. Макс Літвінов виступив навіть з погрозою, що Росія буде вважати всякий союз з Румунією за крок проти Росії.

Місцеві ґазети не приписують до большевицької люти великої ваги.

АЙРИШІ ХОЧУТЬ МАТИ ПОСЛА В АМЕРИЦІ.

ДАБЛИН, Ірляндія, 9. квітня. — Айриський міністер заграничних справ заявив у айриськім парляменті, що Ірляндія буде мати незадовго посла в Злучених Державах.

Справу айриського посольства в Вашінґтоні посунули вперед переговори американського уряду за допомогу при виконуванню американського прогибіційного закона.

СПОДІЮТЬСЯ СМЕРТИ ШТІНЕСА.

БЕРЛІН, 9. квітня. — Лікарі, що доглядають здоровля Гуґа Штінеса, фінансового царя Німеччини, кажуть, що він не може мати надії на поздоровлення. В місцевих ґазетах появилися вже кілька разів чутки про його смерть.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
Full year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛЬСЬКА ГАКАТА СУНЕ НА УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ

НОВІ ПОЛЬСЬКІ ПЛЯНИ ВИНАРОДОВЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ.

Тепер голвну увагу звернули Поляки на Волинь. Думають, що там — завдяки низкій національній свідомости — вдасться їм створити новий тип людий (як колись в Галичині) — а саме: gente Ruthenus, natione Polonus (родом Русин, а по національности Поляк). З такою запопадливостю роблять се тепер, бо сподіваються, що може наступити новий політичний уклад в Европі, вислідом якого може бути й таке, що Польщі відібрали-б сі окраїнні землі, як заселені не польським елементом. Треба отже на цих землях на ґвалт створити польську більшість. Осягнути се можна кольонізацією і польсщеннем тамошнього населення.

Для сеї цілі створили у Варшаві „Комітет Кресуф всходніх". Поділились територіями, у котрих переводити-муть систематичну польонізацію українських земель.

Починник сих плянів якийсь Білінський помістив у „Познанськім Курері" статтю п. з. „Східні окраїни — найважнійше питанне", подає вказівки, як будеться переводити сю асиміляцію. Східні окраїни, то сім воевідств, отже майже половина „републики". Населенне тягне на Схід. Положенне з „укріпленнем" границі не поліпшилось, а погіршилось. Сила й авторитет Польщі в сих територіях упали дуже. Ніхто там не вірить у тривкість польського панування. Тому Польща мусить ужити всіх своїх сил, щоби перевести анексію не лище матеріяльну але й духову, бо інакше положенне в сих землях може затрясти істнованням польської держави. Польща без сих земель ніщо не варта. Треба воскресити померше в сих землях достоїнство Польщі (Ого! Пиши: Пропало!). Треба зеднати сі землі в одностайну одиницю з Польщею під оглядом: культури, науки, національности; треба збільшити польський елемент при помочі кольонізації, а в національні меньшости защіпити польську культуру. До того покликане: урядництво, священики, війско, школа, взагалі вся польська суспільність. Полякам на „всходніх кресах" треба дати більші права ніж „інородцям"; треба Полякам дати велику самоуправу в шкільництві і в публичному життю. І дотеперішню виборчу реформу треба змінити в користь Поляків, зі шкодою для місцевого українського і білоруського населення. Шкільництво треба скріпити силами, пройнятими „народовим духом". На церковному полі треба перевести автокефалію православних, щоб вони і в церковних справах були зовсім залежні від польської влади. Треба скріпляти там католицизм, а всі епископські достоїнства віддати людям, наскрізь перейнятим польським державним духом.

Такому культурному поневоленню українських і білоруських земель має товаришити економічне поневоленне. Всі торговельні і промислові становища можуть займати лише Поляки.

Щоб осягнути сі захланні цілі, створено висше згадане товариство. Поділились пани Ляхи між собою діяльностю для акції на Волині. Познанське воевідство вже й зорганізувало двіста польських читалень для Волині. Пан Білінський закінчує свою статтю закликом до боротьби на зразок німецьких гакатистів.

Та ми не дуже потребуємо боятись бундючних слів пана Білінського. Не знищили нас тоді, як їх Польща віки цілі панувала на українських землях, як Вишневецькі українських борців-героїв насаджували живцем на палі, не знищать нас і тепер. Та рівночасно мусимо бути відпорні; не замикати очий і не говорити лише, що „ми не боїмось, ви нас не зісьте, бо нас більше тут". Ми мусимо бути відпорні на всі їх затії. Передівсім помятаймо, щоб економічно скріпитись, а тоді вже й лекше піде просвітна, освідомляюча, національна робота.

На закінчення пригадаємо панам Полякам хиба слова анґлійського премієра Мекданелда і Гендерсона про польську захланність і її наслідок: нестравність. Але... Поляки мудрі перестороги своїх і чужих забувають скоро. Їх треба вчити інакше.

ЧИСЛО АНАЛЬФАБЕТІВ У ПОЛЬЩІ НЕ МЕНЬШАЄ

ЛЬВІВ, 20. березня. — Згідно зі звідомленнями польської ґазети „Освята польска" половина населення цілої Польщі не вміє ні читати ні писати, отже всього 13 міліонів людий. В р. 1921/2 міністерство просвіти в Польщі отворило 1,400 курсів (з того богато лише на папері!). Учасників було 23,000. На 13 міліонів анальфабетів то є дуже мало. Зате Польща може похвалитись великою армією поліції і шпіонів, великими довгами й астрономічними числами виданих емісій польських марок. А і з анальфебитизмом польському правительству не зле, бо лише завдяки великій скількости анальфабетів могли бути в Польщі премієрами Вітос й йому подібно „високо образовані" люди.

Жидівська република — на Україні.

„Уряд УССР" дав свою згоду.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

II.

„А може „уряд УССР" запротестує й не дозволить?"...

Цим запитанням я закінчив свою першу кореспонденцію про жидівську републику на Україні. Ставлячи його, я, признатись, не дуже надіявся, що оперетковий „уряд У. С. С. Р." справді може „запротестувати" й „не дозволити". Але десь у глибині душі все-таки ворушилась думка: а може! може станеться чудо!

Ні, не сталось чуда, бо не ростуть на вербі грушки. Відповідь на поставлене вгорі запитанне прийшла далеко швидче, ніж того можна було сподіватись. І відповідь заперечуюча:

„Уряд УССР" у цілости одобрив проект утворення жидівської републики на Україні.

Сталось це вже досить давно, ще в січні цього року, підчас останнього конґресу Союзу Совітських Републик у Москві. Проект був предложений представникам України, Білоруси, Кавказу та инших сфедерованих републик, і всі вони той проект у цілости одобрили. Одобрили його, значить, і представники України.

Для закордонних українських „радянців", для всіх наших свідомих і несвідомих землячків, що орієнтуються на „радянську Україну", на „східного вуйка" — цей факт мусить послужити тяжким, витверезуючим **ударом.** Бо ті люде, що без слова протесту й без найменшого вагання могли згодитись на **цілковите відрізанне України від свого власного моря, на відданне 14 міліонів найкращої української землі в чужі, ворожі руки,** — ці люде не можуть бути нічим иншим, як **чужими наймитами, виконавцями чужих наказів і велінь,** виконавцями сліпими, цілком позбавленими власних думок і почувань.

Хай ця вся вигадка з жидівською републикою зостанеться на папері, як де-хто запевняє. Хай з неї нічого не вийде, як нічого не вийшло з инших большевицьких вигадок: комуністичної господарки, електрифікації тощо. Але за будучність ніхто поручитись не може, а факт зостається фактом: те, чого не зробив би ніякий **український** уряд, харківські „молодці" зробили без найменшого протесту й вагання.

А потіха, що „з того нічого не вийде", є основана на дуже хисткій підставі. Вже минулого року ми повідомили, що американський **„Джойнт"** зговжується вложити в це „підприємство" дуже великі гроші. Нині довідуємось, що дві инші великі жидівські організації — **„Озе"** та **„Орт"** — також зацікавились цею справою й постановили **„як найскорше роздобути відповідних коштів на здійсненне цього величавого проекту".** Незабаром у цій справі має відбутись велика **загально-жидівська конференція,** а поки-що для підготовчих заходів обрано великий **тимчасовий комітет,** до якого ввійшли визначні жидівські діячі ріжних напрямків.

Як бачимо, справа стоїть далеко серйозніще, ніж думають оптимісти. Коли-б сама совітська влада приступила до будови жидівської републики на українських землях, то можливо, що з цього справді нічого не вийшло-б. Але тут до справи береться **міжнародне жидівство,** яке розпоряджає величезними коштами й невичерпаною творчою енергією. При таких обставинах потішати себе тим, що „з цього нічого не вийде", було-б по меншій мірі непростимою наївністю.

Харківські „молодці" отже знали, що робили, коли давали свою згоду на відступленне в чужі руки найкращого кутка української землі, одинокого виходу України до моря. І коли ще тепер, **після цього факту,** знайдуться недолюдки чи недоумки, які стануть запевняти, що істнує якась „радянська Україна" та якийсь „уряд радянсько-український", то вже не знати, якими доводами можна переконати цих виродків.

Радянин.

КОМУНІЗМ В АМЕРИЦІ.

Час від часу в американській пресі появляються ріжні вістки про величезні числа людий, заражених комунізмом. Були навіть вістки, що всіх комуністів в Злучених Державах є міліон, ба навіть півтора міліона душ.

Хто приглядався докладнійше сьому рухови від самого його початку, той має певні дані судити про вагу таких вісток. Одним показчиком сих вісток є самі комуністичні голоси про такі ляклиі заклики. Другим показчиком є жерело, з яких сі вістки походять. Коли вона виходить від людий, які хочуть робити свій життевий бизнес з сього, що слідкують за тим рухом, то, відомо, що такі людці будуть прибільшувати й число й значіння американського большевизму, щоби такими страхополохами налякати богачів та видушити від них як найбільше гроша на нібито проти большевицьку пропаґанду.

Чи большевизм росте чи паде.

Огляд історії комуністичного руху в Злучених Державах показує, що большевицький рух в Америці не находиться тепер зовсім на вершку свого розвою ані не йде в гору, але якраз спадає щораз більше в низ, слабне на всі боки. Не 1924. рік, як кажуть капіталістичні аґенти, жадні наживи, але 1919. рік був вершком розвою комуністичних настроїв серед американського населення. В тому році було комуністів в Америці, як колинебудь передтим або опісля.

Що більше, по деяких даних можна навіть вносити, що 1924. рік є в історії комуністичного руху в Америці роком найтяжчим з усіх.

Народження американського комунізму.

Американський комунізм народився з американської соціялістичної партії. Батьком його було ліве крило американської соціялістичної партії, котре складалося з людий, котрих чувства захоплювалися російською революцією. Коли виконавчий комітет американської соціялістичної партії примусив ліве крило покинути партію, комуністи виступили з партії, забравши зі собою яких 30,000 до 35,000 членів. Вони зараз видали в Ню Йорку „маніфест лівого крила", в котрім осудили соціялістів як зрадників робітничої справи підчас війни. Крило почало видавати свій орґан, „Революційний Вік", котрий повів завзяту кампанію проти соціялістів. Кампанія проти соціялістичної партії справді вдавалася на стілько, що ся партія сильно ослабла.

Боротьба за революційну правовірність.

Однак, ся побіда не вийшла на користь лівому крилови, в якому зараз показалися партійки та фракції, які остаточно довели до розбиття крила на дві комуністичні партії.

Скрайні елементи, які можна назвати лівим крилом лівого крила, противилися орґанізованню нової соціялістичної партії для конкуренції проти вже існуючої так довго, поки конвенція партії не порішила остаточно справи. Вони видно сподівалися, що конвенція соціялістичної партії прийме їх назад до себе, але, побачивши, що сі заходи безвиглядні, ціле крило виступило само з конвенції та завело заходи коло обєднання з правим крилом лівого крила, але оба крила розбрилися були вже задалеко від себе. Злучити їх не вдалося: повстали дві комуністичні партії.

Старе крило зорґанізувалося в комуністичну партію у вересни 1919. року. Вона станула на становищи, що першою ціллю робітничої орґанізації є приготовлятися до суспільної революції через творення робітничих рад (совітів) по фабриках, щоби вони обняли заряд фабриками при перевороті, який певно наступить уже в короткім часі.

Коли сі надії не сповнялися, члени почали відпадати від партії. До сього прийшли ревізії та процеси, переведені федеральним урядом, і острі на язик революціонери стали втікати з горячої партії, поки не попеклися. В жовтни 1922. року писала вже ґазета „Комуніст", офіціяльний орґан партії:

„Не можна заперечити, що Комуністична Партія Америки вже не існує як чинник революційної боротьби".

Партія остаточно покинула своє потаємне існування в 1923. році та найшлася в ново-утвореній „робітничій партії" (про котру мова буде пізнійше). В часи свого найкращого розвою се крило числило не більше як 10,000 членів.

Ще одна комуністична партія, але вже Робітнича.

Ліве крило лівого крила зорґанізувало так звану комуністичну робітничу партію. Ріжниці межи нею а попередною лежали головно в тому, що вона не удержувала спеціяльних федерацій для чужинецьких мов. Кромі сього комуністична робітнича партія обжаловувала комуністичну партію перед світовою революцією за якісь коншахти межи непідходячими та незгідними зі собою елементами, з яких ся партія складається. Очевидно, що і одно й друге крило говорило, що се воно має більшість членів первісного лівого крила. На ділі дуже можливо, що справдішної більшости не мало ні одна ні друга партія та що кожда з них мала коло половини крила.

Ще їм мало.

В тім самім році зорґанізовано ще одну партію того самого рода. Називалася вона пролетарська партія. Се була голузка мишиґенської секції соціялістичної партії. Заряд соціялістичної партії викинув був сю секцію з партії в червні 1919. року, бо ся секція приняла була в свою програму точку, що бесідники на зборах секції мусять нападати на релігію. Ся секція не вірила в орґанізацію промислових юній та в те, щоби політичні здобутки поправляли долю робітників. Спершу відорвана група держалася до батьківського лівого крила, коли се перетворювалося в комуністичну партію, але з часом і межи сими ґрупами вийшла незгода і ся секція перетворилася в самостійну партійну орґанізацію, котра теж називала себе справдішною комуністичною партією, а всіх других фалшивими комуністами. Коли партія робітників підійшла до неї, щоби вона пристала до партії робітників, то місто злуки з того вийшла лишень нова сварка за те, хто справді представляє православну комуністичну віру в краю.

Ще одна партія.

Так звані промислові комуністи становили четверту комуністичну партію, що повстала в 1919. році. Зорґанізувалася вона в падолисті того року. Ґрупа при своїй орґанізації не мала більше як 25 членів, але се не перешкаджало її заявити про себе, що вона має значінне на цілі Злучені Держави, та виробити собі національну проґраму на цілу Америку. Ся партія стала видавати маленький місячник на чотири сторони, „Де Индастриел Комюнист". Ся повага взялася зараз за роботу коло чищення комунізму та проголосила, що всі другі комуністичні партії се не комуністи, а сміття, яке навіть, якби їм дати силу, не потрафилоб завести комунізму в Злучених Державах. Її програма говорила, що робітників треба орґанізувати в шість головних ґруп: осібно рільничих, осібно промислових, осібно транспортових (перевозових), осібно майнерів, осібно будівляних, а осібно вчителів. На тиж шістьох орґанізаціях мала опиратися будова цілої суспільности. Плян був вироблений так подрібично, що орґанізація до року сконала.

Ліґа шпирачів.

На місце „промислових комуністів" повстала в 1922. році „Рамиджерз Ліґ", себто Ліґа Нишпирачів. Назва нової орґанізації пішла з того, що в своїй конституції вона писала так: „Ми нишпоримо по поли історії та науки, щоби виробити собі як найкращий ум". Орґанізація отворила в Шикаґо „інститут шпирачів", в якому мали вчити ріжних предметів, а якого філії мали повстати в усіх стейтах. Ся Ліґа закинула основну думку про орґанізацію основних шістьох промислів, яка довела до смерти „промислових комуністів". Вона взагалі не звертала богато уваги на політичну та економічну орґанізацію. Вона перетревала з бідою до кінця 1922. року та зникла без сліду так само тихо, як гучно вона повстала.

(Дальше буде).

Матвій Костишин.

ЯК У НЕВОЛІ?...

Важко на світі жити в неволі
Тюрма проклята начи в падолі
Ревуть гармати, щаблі брязкочуть
Напитись крови людської хочуть
Від жаху сонце за ліс сховалось
Щоб лиш не бачить як кровцю ллялось
Як забирали землицю нашу
Як батьки пили кроваву чашу
Як грабували без серця впину
Як четвертували всю Україну
Оставший народ без щастя, долі
Без шматка хліба гине в неволі
Лани широкі тугою вкрились
Сумні могили мов зажурились
Що Україна скута в кайдани
В ній бенкетують люті тирани.

Бенкетуйте вороженьки
Док матір закута
Дріть свитину — накладайте
Ворожії пута.
Поки пімста не наспів
Вашої заплати
Що десяте покоління
Буде споминати.

Виннипеґ, Ман., Канада,
23—8—1919 р.

ВАТАЖОК МУХА ЗНОВУ ВІДІЗВАВСЯ.

По довгій перерві вглядного спокою і недіяльности голосна ватага ватажка Мухи дала про себе знати в околиці Лунинця.

Першого нападу доконав Муха на дім „дзержавци" дібр Заріче (пов. Лунинець) — Іскржецкого. Зявився сам ватажок Муха з 8 людьми, узброєними в кріси. Під загрозою смерти зігнали всіх робітників і службу з фільварку до мешкання неприсутного Іскржицкого. Було то около 4-ої год. по пол. Потім забрали з мешкання все вартісне, перевівши докладну ревізію. Навіть домашню обстановку, грамофон, білля, дорогоцінности і т. д. Підчас побуту ватаги приїхали на фільварок два торговці худоби, в торговельних справах. Вони не підозрівали нічого, вїхали на подвіря. Один із ватаги запримітив приїзжих. Приказав: „Руки в гору!" Сполошений кінь почав утікати з бричкою. Тоді цей з ватаги вистрілив і поклав Жида трупом на місце. Другого торговця задержали, відібрали в нього гроші і коня. Тимчасом прибув і Іскржицкі; його цілком ограбили й поставили під стіну, щоби розстріляти. Малі діти Іскржицкого розплакалися на те. Плач дітий зворушив ватажка Муху і він змилосердився, дарував Іскржицкому життя. Загарбані речі вивезли на чотирох конях.

По дорозі напали ще на фільварок Старуль. Відси вже без перешкоди перейшли до Совдепії.

Не прогомоніли ще ці напади, а вже Муха доконав кровавого нападу на село Новосілки (пов. Лунинець). Ватага, як прибула до села, натрапила на постерунок польської поліції. Обезоружила постерунок, а команданта й одного поліцая розстріляли. Потім відвідали управителя маєтку, ограбили всіх урядників. Урядникам забрали навіть убрання, декотрих пустили голісенькими. Забрали 12 коней з повозками. Всі пошукування за ватагою безуспішні. Найправдоподібніше, що Муха вже на відпочинку, по другому боці.

Е. Фуріе.

МУРИН І БІЛИЙ.

(З французького).

—o—

На бульварі Капуцинів у Парижі елегантно зодітий Мурин (що саме вийшов із Ґранд-готелю), підійшов до фякра й сказав ломано по французьки:

— Ви свобідні? я хотів би їхати вашим фякром.

— Куки? — спитав візник. Вигляд мурина, як видно було, настроював його весело. — Добрий білий чоловік повезе малого неґра, але куди?

— До міністерства внутрішних справ.

— Ага до міністерства внутрішних справ. Вже розумію. Та чи маєш ти, приятелю, грошенята?

Візник рукою показав, як платиться гроші.

Мурин притакнув головою.

— Отже влази, ти малпячий брате — сказав візник, і показав муринови щоби всідав.

Фякер був отворений, бо то було в липни, о першій годині в полудне.

Мурин сів у фякра, візник зайняв місце на передку.

— Ні, — бормотів візник сам до себе, — то вже нечуване. Мурин хоче приказувати білому. Гарно, вже я тебе завезу до міністерства внутрішних справ, але щойно як матиму час і як прийде мені охота. Цей раб доволі безсоромний. Хто зна, чи він узагалі освободжений? Білому хоче приказувати, то дійсно незле!

Візник завернув спокійно у напрямі противному як до міністерства внутрішних справ. Їхав бульварами преспокійно.

Прохожі приставали цікаво, вказували пальцями на мурина.

Візник набундючився.

— Моє муринятко має щастя — говорив візник до себе. — Та чи не полагодити б мені тепер мої орудки я вже так довго не був у мого добряги Маніґона, винаря. Відвідаємо його. Алеж він вибалушить очі, як я покажу йому моє муринятко!

Добрячий винар мешкав у дільниці Бельвіль.

Помаленьки погоняв візник через Фобур ді Темпль у напрямі Бельвіль. Вкінц ізаїхав у вузеньку, брудну вуличку. Із замараних вікон задимлених домів звисали гидкі шмати.

Перед винною крамничкою-трущобою задержав коні. Тут жив його приятель Маніґон.

Тимчасом мурин розглядався на всі боки й надармо силувався віднайти будинок міністерства внутрішних справ.

— Де міністерство? — питався він.

— Зараз, приятелю, зараз. Алеж то тобі спішиться! Сиди но тут собі спокійненько. Вважатимеш мені на коня.

Маніґон стояв на порозі. Коли довідалися, що приїхав якийсь мурин, вийшли. Маніґонова жінка й діти, дальше вибігли всі гості, мимоходом сказати подобали на розбишак, повитріщували безсоромно очі на мурина.

— Алеж бо то малпа! — сказала Маніґонова донечка.

Візник увійшов до шиночку, подав усім присутнім руку й для кожнього замовив склянку вина.

— Може мій мурин не гарний? — спитав він гордо.

Тимчасом мурин на фякрі почав на добре безпокоїтися.

— Успокійся, Бамґульос — кликнув до нього візник.

— Уявіть лише собі, ця огида хоче їхати до міністерства внутрішніх справ. Чи не чудак, що? Чи бачили ви вже коли, щоби мурин приказував білому? Я нарочно привіз сюди цього безличного павяна, щоби ви приглянулися йому. Потім іще на хвилинку поїде на ратушевий базар, бо мушу для моеї старої купити кілька горшків. За їзду мусить самособою він заплатити, про це нема що й говорити.

Всі присутні притакували візникови й реготалися.

— Ах, який жеж він чорний — знову відізвалася Маніґонова донечка і без упину гляділа на мурина витріщеними очима. — А чи його ноги також такі чорні?

— Треба його спитатися, — відповів візник. — Чи маю йому приказати зняти черевики?

— Шкода заходу, — запримітив старий Маніґон. — Його ноги безсумніву зовсім такі чорні як його лице.

Візник почав розповідати ріжні цікаві речі про муринів. — К муринів, — говорив він — ходять усі голісенькі, як мати родила.

— Алеж то неможливо! — викликнула Маніґонова жінка.

— А таки так. Коли вони у Франції, то зодягаються, бо тут нагому вганяти заборонено.

— А що їдять ці люде? — питала жінка винаря.

— Сирі крілики, живі гадюки горіюче клоччя — поспішився пояснити візник.

— Стращно!

— Я бачив на ярмарці одного мурина, що їв листки тютюну, — озвався один із присутніх.

— Так, листки тютюну жеруть вони також, — потвердив візник із науковою повагою.

— Може тому ці драби мають таку чорну шкіру? — запримівив Маніґон.

— Може бути — відповів візник.

— Можна би йому дати склянóчку вина, — озвався один із гостей.

— Він не зрозумів би цього. — сказав візник рішуче і рішився нарешті продовжати перервану їзду.

— До міністервтса внутрішніх справ — повторив мурин калічучи.

— Драб нішо иншого не знає крім цього. Лише спокійно мій синку, при нинішній спеці хвилюватися недобре. Завезу тебе там, де я схочу.

Візник розпращався з приятелями і знову сів на передку тай поїхав назад вулицею Бельвіль. Фякер приїхав на площу Републики. Мурин, що вже до крайности був неспокійний, витягнув годинник із кишені й жестами показуван візникові, хай покаже йому на цифербляті, на котру годину приїдуть до будинку міністерства внутрішних справ.

Візник показав на девяту годину.

Мурин, здалося попав у розпуку. Сказав щось мовою, незрозумілою для візника й робив рухи, начеб хотів сказати, щоби візник підігнав трохи коні.

— Що, я мав би бити мої коні? — викликнув обурений візник. — Ти безсоромне, моє любе муринятко. Для уподобання мурина, я мав би бити мої коні — га, на це можеш собі довго ждати, ти малпячий королю!

Сказав це і завернув на вулицю Ріволі. Задержався при ратушевім базарі.

— Міністерство внутрішніх справ, — повторював мурин разураз і нетерпляче тупав ногою.

— Бідняга думає, що базар то міністерство внутрішніх справ! Ха, ха, то дійсно не зле!

Мурин хотів висісти, але візник станув проти нього з батогом у руці і не пускав його.

— Не рушся, ти чорний осле, то не міністерство внутрішніх справ.

— Скоро до міністерства внутрішніх справ!

— О, ще маємо час! Гляньте лише, як йому спішно! — Візник війшов на базар, купив кілька горшків і поклав їх до фякра біля мурина.

— А вважай мені на це, Бамбульо, — наказував візник. — Теперже поїдемо трохи по бульварах. Перед обідом буде добре випити трохи полинівки.

На бульварі Бон-Нувель задержався перед винарнею, замовив чарку полинівки тай сів на терасі перед торговлею.

Та нечайно склалося щось несподіваного. Мурин вискочив із воза і пігнав на бульвар.

— Мій невільник тікає мені а за їзду не заплатив — кричав візник і пустився на вздогін муринови.

Але мурин підійшов до полісмена й при помочі кількох прохожих розповів йому цілу пригоду.

Вийняв із портфеля візитівку, а на ній полісмен міг прочитати слідуюче:

Ф. Ранавуеля
міністер внутрішніх справ републики Гайті.

Візника відпроваджено на поліційний комісаріят, а мурин пійшов дальше пішки. Після точного слідства цілої події засудили візника на два тижні арешту, щоби мав час і дозвілля роздумувати, чи при даних обставинах і мурин не може давати білому припоручення.

ВЕЛИКЕ ШЕВЧЕНКОВЕ СВЯТО ДЛЯ УКРАЇНЦІВ МІСТА НЮАРКУ І ОКОЛИЦІ!

Заходом Українського Запомогового Комітету Злучених Тов. міста Нюарку відбудеться

ВСУБОТУ, ДНЯ 12-ГО КВІТНЯ 1924 Р.
точно о годині 8-мій вечером
У ВЕЛИКІЙ КОНЦЕРТОВІЙ САЛІ Y. M. C. A.
107 Halsey Street - - - - - Newark, N. J.

ВЕЛИКИЙ СВЯТОЧНИЙ КОНЦЕРТ

в 63-ті роковини смерти найбільшого українського поета і борця за правду і волю свого народа Тараса Шевченка

При участи визначних співаків: д. Михайла Шевця, д-ки Олександри Я. Кочубей, д-ки Юлії Шустакевичевої, п-ни А. Базарніцької; і при участи: молодої скрипачки п-ни Юлії Бемківної, піяністки п-ни А. Бемківної, великого мішаного хору „Бояна" під орудою д. Т. Каськова, декляматора д. Степана Фесоловича і бесідників: др. Льонгіна Цегельського, д. Василя Кузьового.

ТИКЕТИ: $1.00, 75 ц. і 50 ц., ДІТИ 15 цнт.

Чистий дохід на Рідну Школу, Інвалідів і політичних вязнів в Рідним Краю.

Українці! Шістьдесять три роки минає, як заснув Великий Кобзар України. Але дух Його вітає серед українського народу, деб він не жив; одушевляє нас до боротьби і жертв за правду і волю, за братерство, за визволення всіх страждущих, за зрівнанне всіх людий, за свобідну Україну. Своїм життем і жертвою Батько Тарас засвідчив свої високі ідеї. Своїм життем і жертвою дав він приклад грядучим поколінням. Його твори це національне еванґеліє українського народу. Його імя це наш національний стяг. Його могила це святиня українського народу. Його щорічні поминки це торжественна пригадка Його ідей і Його жертви, а нашого обовязку. Спішіть же на це свято як один! Явіться на нім великою громадою вшанувати одним серцем і одною душею память Кобзаря та зложити обіт іти все Його слідом і за Його кличами!

Концертовий Комітет.

ПОЗІР! УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДЯНЕ І ГРОМАДЯНКИ, ХЛОПЦІ І ДІВЧАТА, ПОЗІР!

Для всіх, хто бажає перевести весело вечер і насміятись до схочу, Січ ім. Б. Хмельницького в Ню Йорку виставляє ще одну дуже гарну і смішну комедію зі співами, С. Е. Зіневича

ПАН ШТУКАРЕВИЧ

В СУБОТУ, ДНЯ 12-ГО ЦВІТНЯ 1924
в УКР. НАР. ДОМІ, 217-219 E. 6th St., NEW YORK, N. Y.
Початок о годині 8-мій вечером: ВСТУП: 75 цнт. і $1.00.

Хто бував на січових виставах і забавах той з певностию не опустить і теперішної нагоди. Голосіть по всіх усюдах, що „Пан Штукаревич" буде в Ню Йорку і варта його побачити. Приходіть і других з собою приводіть!

83,85 Січ ім. Б. Хмельницького в Ню Йорку.

УВАГА! НЮ ЙОРК І ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

Театральний Кружок Т-ва ім. Мих. Драгоманова в Ню Йорку
— відограє —
Драму в 5-ох діях, Б. Грінченка п. назвою

ЯСНІ ЗОРІ

при участи найлучших аматорських сил
В НЕДІЛЮ, ДНЯ 13-ГО КВІТНЯ 1924 Р.
в УКР. НАР. ДОМІ, 217-219 E. 6th St., NEW YORK, N. Y.
Початок точно о год. 8, веч. — ВСТУП: $1.00, 75 і 50 цнт.

Громадяни! Хто з Вас любується українською сценою, не повинен опустити так гарної драми, котра вже через довший час не була на сцені. Драма представляє українських козаків в турецькій неволі, як також життя Турків.

Драма „Ясні Зорі", одна з найкращих драм Грінченка — тож говорить сама за собою. Хто не прийде — то пожалує. — Комітет. 85-86

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ДОПИСІ

ВУДГЕВЕН, Н. Й.

Женяться зрада з глупотою.

Є собі в Ню Йорку „мала але чесна кумпанія" лідців, які здавна присягли, що ніколи не будуть тяжко працювати. Давнище членам того гуртка жилося сумно, невесело. Роботи легкої не було, а їсти хотілося і десь мешкати треба було. Задармо ніхто до хати не приймав. На їх щасте у Росії настала революція. Московські большевики прийшли до влади і до гроший, які забрали із царських скарбниць, а коли тих не стало, то стали здирати нарід, а особливе Україну. Це здирство спричинило смерть вище десять мілїонів українських селян!

За те добро, видерте від голодних уст українських хлопів, їх жінок і дітий, большевики хотіли довести до світової революції, щоби на цілім світі запанували безпорядки, голод і крівава тиранія комуністів. Щоби викликати революцію, потреба було всюди агентів, які би підбурювали людий до різні і розбишацтва — словом і письмом.

Поплили струї зрабованого українського добра по цілім світі. Шумовиння людства, нероби, найгірша світова зволоч, поставали в ряди комуністичних наймитів. Це була „робота", на яку вони ждали. Легко було мазати на папері всякі обітниці „раю", а ще лекше обіцювати робучим масам, що вони дістануть фабрики, копальні, склепи, камяниці — усьо. Розумні Американці висміяли московських провокаторів і сказали, що темна Московщина не годна їх нічого навчити. Сказали, що най насамперед подбають, щоби на Московщині воші людий не їли та щоб хоч раз на день московський робітник і селянин могли мати кусень мяса. Та хай навчать хоч писати й читати своїх.

Менше свідомі Українці захопились були спершу усіми тими обіцянками, але відтак пізналися на брехунах і перестали їм вірити. Коли московські червоні пани довідолись, що їх слуги не зробили нічого, тоді погрозили, що не йимуть посилати більше гроший, що наженуть усю голоту на всі вітри. А тій нашій голотонці страх як пахне пухкий, неробський хліб. От і взялися вони на новий спосіб, щоб піддурити щераз нашу еміґрацію.

Вони сказали собі так: — Ми знаємо, що не здуримо розумних, але ще є доста дурнів, які послухають нас, коли хитро візьмемося до справи! — От і проголосили вони, що скликують „робітничий конґрес".

Їм байдуже, хто приїде, аби тільки заповнити галю. А чим темніщі приїдуть, тим для них лучше, бо дурні не розберуть, у чому діло. Тоді московські наймити переведуть такі ухвали, які сподобаються червоним царям — а то і всьо, чого треба. Тоді знова на якийсь час вони беспечні, що з Московщини надішлють гроший.

Проте хай кождий знає, що той „робітничий конґрес" є нічого иншого, а тільки хитрий обман московських шпигів, щоби добути для себе заплату від комуністичних „босів".

Хто на той конґрес поїде, той дасть собі свідоцтво чистої хрустальної глупоти. Він буде тільки забавкою в руках московських наймитчуків, які самі ніколи правдивими робітниками не були й не будуть.

До тогож еще спричинять вони шкоду Україні, бо московські шпиги донесуть до Москви, що американські Українці одобрюють панування Московщини над Україною.

На тім конґресі будуть замилювати очи виступом проти Ляшні, але за Московщину і не спімнуть. Це, що Москалі вигубили четверту часть наших селян, це байдуже! А притім і Ляхам в руки віддав нас не хто инший, а московська тиранія, яка поділилася з Польщею українською землею.

Колиб ми були такий нарід, як Американці, то ми стерли би з лиця землі усю ту нюйорську банду зрадників-наймитів. Нехайже-ж хоч пятно темняка буде на кождім, що послухає зазиву большевицької голоти, та хай ніхто ю руки не подасть тим, що поїдуть виправдувати зраду, муки і мордуванне нашого народу.

Н. Костів.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Проч з трусами!

Як немога лучше наші селяни висміяли тих „смільчаків", що то вміють так грізно „кивати пяльцем в чоботі". А висміяли тих голосно і бодьорно говорячих трусів у тій приказці, де батько скаржиться перед сином, що його набили в коршмі. Кожний з нас тямить, як це оповіданне переказує цю „хоробрість" синка. По дорозі до коршми страх як синаш хвалився, що то він „покаже" ботьковим ворогам. Але коли стали „до вока", а вітцівський суперник не побоявся „зухвалого" вигляду сина і таки при нім „вціднв" батька по лиці раз і другий, тоді синок потяг батька за рукав той каже: „Ходім, тату, додому, бо ще й мене тут набють". — Оттаких „відважнихь" на „писок", а крайних трусів у серці є чимало на нашій еміґрації. Коли говорить на зборах чи вічах, то гадавбись, що це уриті герої. Але при найменшім небеспеченстві вони перші „дають ногам знати".

Мені приходять на думку діти в Америці, які повбираються у індіянську або „кавбойську" ношу і вдають із себе крайних смільчаків. Одні із них „розбишаки", другі „дикуни", а треті вдають з себе жовнірів і йде забава на всі заставки.

Є між нами такі великі, старі діти, що дуже вдоволені із себе, коли мають нагоду погрозити усім ворогам і вилаяти до схочу. Поміж своїми вони найдуще горлають і співають залюбки всілякі боєві пісні. Звичайне вони ніколи і не нюхали пороху, а своїм життем дорожать так, що не наражуються ніколи навіть на найменшу неприємність. Для чоловіка, який думає серіозно про визволення України, нема нічого огиднішого, як ті крикуни — труси, які роблять комедію із себе і з тих справ, які буцімто застоюють.

Пишучому на думці дві справи, а це справа замучення бл. п. Ольги Бесарабової Ляхами і права т. зв. „робітничого конґресу", який скликують московські запроданці, платні платні шпиги чрезвичайки. Мабуть, колиб тому парубкови, що у приповідці, побили маму або сестру, то і в нього, хоч в труса, пробудилабся відвага, що ставби в обороні безсильної женщиня.

Наша еміґрація досі ще не вчинила в цій справі нічого. Усі поминальні богослуження недалеко посунуть українську справу. Ляхи тільки посміються над такою нашою відплатою. Усі церковні проповіди і співанне „вічная память" не познакомлять американської публики, про ляцькі варварства, про польських дикунів, про те, що вони діють із безборонними людьми. Маємо на щось „Обєднанне", яке вже давно повинно було завізвати усю еміґрацію до демонстраций, а само повинно було вислати делеґацію до Вашинґтону, щоби представити в дійснім світлі ляцьких окупантів. Американські часописи повинні були бути засипані статтями про мучеництво української жінки, щоб прибити пятно неслави на препогану Польщу.

Такої справи не можна відкладати на „руський місяць". Це справа нагла і горяча, поки свіжий увесь злочин.

Знову в справі скликання „конґресу" большевицькими наймитами, повинна наша суспільність, а особливо нюйорська кольонія, дати аранжерам „конґресу" таку науку, щоб ніколи більше не важилися ті кляті зрадники оттак провокувати нашу еміґрацію в Америці.

Перестаньмо вже раз бути боягузами, які бояться власної тіни. Перестаньмо бути революціонерами і „козаками" від паради. Менше сміливих слів, а більше смілих діл. Уміймо постояти за жертвою ляцької інквізиції і проти заходів платних зрадників Москви, які беруться проводити нашій еміґрації. Виступім всі враз проти варварської Польщі із таким шумом, щоб всі Американці дізналися, хто є тота гидка потвора.

А своїх зрадників навчім розуму по хлопськи! **Д. Р.**

Людвик Гольберг

МУЖИК ПАНОМ.

Комедія в пяти діях.

(Переклад з данського М. Ценевенка.)

Ах! В яке щастя перемінилася тяженька гіренька доля твоя! Не можу не плакати з радости, найбільш, як подумаю, що попав у рай ні за що, ні про що! (Цмокає). Тьфу! Одно мені не розшолопати: від чого то я так пити хочу, — просто вуста засохли. А як би я так забажав знову жити, так лише на це, щоби угасити згагу кухликом пива. Яка користь мені з усієї цеї пишноти, коли я вмираю від згаги? А память, піп частенько говорив, що в раю не знатимеш ні голоду, ні згаги, а також, що найдеш там усіх своїх покійних друзів. А я трохи не вмираю від згаги і, ще на додаток, один-однісенький, ніодної душі не бачу! Якжеж мені не було стрінути бодай мого діда? Він такий був чесний чоловік, що не оставив по собі ні шелюга недоплати! Знаю також, що богато людей жило не гірше мене, тож чому я попав сам один у рай? Так воно, значиться, і не рай. Так щож це тоді? Я не сплю, я не вмер, я не жию, я не зсунувся з глузду, я не при розумі, я Іеппе, я не Іеппе, я сромаха, я богач, я бідолашній мужик, я пан... Ай-ай! Гвалт! Ратуйте!...

ДРУГА ЯВА.

Іеппе, камердінер, Ерік і два льокаї.

(На крик Іеппе вбігають з правого боку камердинер із одним льокаєм а з ліва Ерік із другим льокаєм, що крадьки слідили за Іеппе підчас попередньої сцени. На вид їх, Іеппе злякано зариваеться в подушки і скриваеться під ковдру, з головою. Підіждавши хвилиночку, він обережно, тривожно визирає зпід ковдри, так скоро побачив, що у постелі стоїть камердинер, мерщій перекидається на другий конець постелі, бачить там Еріка, що кланяється йому низенько, пересуваеться від нього на середину постелі, відкіля з жахом поглядає то на одного то на другого).

Камердинер: (перекидає через руку богато вишитий шляфрок). Добрий день, ваша милість! Ось шляфрок, коли ласкавий пан схочуть уставати. Ерік! Бігай за миднецею і рушником!

Ерік: (вибігає і вертається із срібною миднецею і рушником).

Слуги: (обступають Іеппе, піднімають його з постелі і ведуть під руки).

Іеппе: (в батистовій сорочці з мережковою обшивкою, у вишитій золотом нічній шапочці, в бархатових штанах по коліна і в білих панчохах, іде обережно, ступаючи на пятах і тривожно водить зором із одного слуги на другого). Ах, ваше високоблагороддя... (Один із льокаїв несподівано для Іеппе піднімає його ногу, щоби надіти на неї черевик, а Іеппе кріпко хватається камердинера, щоби не втратити рівноваги. Опісля він сам дає льокаєви надіти черевик також і на другу свою ногу.) Ах, пане камердинер, я готовий встати й одітися, лише... (Побачив Еріка, котрий підходить до нього з поклонами, держачи в руці миднецю з водою і рушник, знечевля вириває у нього із рук миднецю і жадібно припадає до води устами, причому виливає воду і на долівку, і на себе; згасивши згагу, він віддає Ерікови миднецю і говорить дальше обтираючи собі уста рукавом сорочки.) Лише я прошу вас, не прогнівіться на мене, не робіть мені кривди.

Камердинер. Борони Боже...

Іеппе: Ах, передше, заки вбєте мене, будьте такі добренькі сказати мені, хто я такий?

Камердинер: Абож пан не знають, що пан за оден?

Іеппе: Вчера я був Іеппе, а сьогодні... Ох, не знаю, що і сказати.

Камердинер: Ми вельми раді, що пан в такому гарному настрої, — що жартують. (Іеппе плаче). Алеж, Господи Боже, чомуж це пан плачуть?

Іеппе: (плаче, горячиться) я зовсім не ваш пан, хоч побожиться! (Знову спускає з тона). Наскільки пригадую собі, я Іеппе Нільсен. Пішліть-но за моєю жінкою, так і довідаєтеся... Тільки не кажіть їй брати з собою „жевжика"!

1-ший льокай: Чудно воно якось! Напевно, пан ще не проснулися зовсім. А то пан ніколи так не жартують.

Іеппе: Сплю я, чи ні — не розшолопаю, а ось що знаю і можу сказати, що я із мужиків, зовуть мене Іеппе, і я ніколи в життю не був паном.

Камердинер: Щож це таке, Ерік? Боюсь, чи не набрався наш пан якої хвороби?

Ерік: А я гадаю, що це все у сні. Воно часто буває, що люде встають із постелі, одіваються, говорять і пють усе у сні.

Камердинер: Ні, Ерік! По мойому, ці примари у нашого пана наслідком хвороби. Бігай мерщій за дохтором!... (Ерік вибігає).

Іеппе: (перелякано відмахується) Ні, ні, ні...

Камердинер: Ах, прошу пана! Викиньте ці думки з голови! А ні, пане, то весь дім ізлякається на смерть. Невжеж то пан і мене не пізнають?

Іеппе: Себе не пізнаю, як же мені пізнати тебе?

Камердинер: Господи, і мені довелось почути такі слова із уст нашого ласкавого пана, побачити його в такому стані! Нещасний наш дім, що звалилась на нього така біда! Це все, напевно, злі духи баламутять. Так невже це пан не пригадують собі, як полювали вчера?

Іеппе: (палко) Ніколи я не був мисливцем, ніколи в життю! Знаю, що за це належиться! Ніхто не докаже, що колинебудь полював на панській землі хочаб за зайчиком!

Камердинер: Ах, ласкавий пане! Яж сам був учера з вами на ловах.

Іеппе: (тоном вибачливого докору). Вчера?... Таж учера я пив-гуляв у шевця Якова і випив за двацять нових горівки. Якже тоді міг я бути з вами на ловах?

Камердинер: Ах, ласкавий пане, благаю вас на колінах... (клякає).

Іеппе: (також паде на коліна, держачи його за плече) Ні, ні, ні...

Камердинер: (помагає Іеппе встати). Заклинаю вас, киньте такі нерозумні речі! (Ерік вертається). Ну, щож Ерік? Післано за дохтором?

Ерік: Так, зараз, напевно, прийдуть.

Камердинер: Так надінемо на пана шляфрок. Бути може, коли пан вийдуть на воздух, зробиться ліпше. Чи не надягнути би панови шляфрок?

Іеппе: (сумно-згідливо) Як вам завгодно. Робіть зі мною, що хочете, лише не вбивайте. Я так у нічому невинний, як дитинка в утробі матері.

ТРЕТА ЯВА.

Іеппе, камердинер, Ерік, два льокаї і два лікарі.

(Два лікарі в червоних кереях і чорних перуках, з пуклями, з глубокими поклонами підходять до Іеппе, котрий тривожно відступає від них, аж його садять на крісло між ними; тоді він цупко операеться о спинку крісла, хватається поруччя і тривожно водить зором із одного на другого).

1-ший лікар: Ми вельми засмутились, коли дізналися, що ви нездужаєте.

Камердинер: Ах, так, пане дохтор, чиста біда!

2-гий лікар: Як же чуєтеся ласкавий пане?

Іеппе: Незгірше. Лишень мені пити хочеться після горівки, що я її вчера випив у Якова шевця. Колиб ви дали мені кухлик пива, та відпустили в мирі, так потім хоча й вішайтеся з усім вашим кодлом. Мені ніяких лікарств не треба.

1-ший лікар: Ось так і маячня, справжня маячня, пане товаришу!

2-гий лікар: Чим маячіння сильнійше, тим скоріще й проходить. Давайте побробуємо живчика. (Оба лікарі беруть Іеппе за руки і пробують його пульс).

1-ший доктор: На мою думку заразже слід йому пустити кров.

Іеппе: (з жахом) Ні, ні, ні!... (Відсуваеться від першого доктора).

2-гий доктор: Я иншої думки; такі дивні хвороби треба лічити иншим способом.

Іеппе: (одобрюючє киває головою і підсуваеться близше до другого доктора).

2-гий доктор: Пан мав поганий і дивний сон. Сей сон збурив йому кров і замрачив мозок, так що він вважає себе мужиком. Нам слід розважати його, догоджувати йому, подавати ці вина і страви, котрі йому до смаку й грати йому ці песи, котрі йому милійші всього.

(За сценою грають веселий народній тапешній мотив: При звуках знакомого мотива, лице Іеппе все більше й більше прояснюється і він починає хитати до такту головою).

Камердинер. Ось ваша улюблена музика. (Музика настає).

Іеппе: (дальше покитує головою, наче прислухується музиці). Так то. А часто у вас тут такі веселощі?

Камердинер: Коли тільки ласкавому пану завгодно. Ви ж даєте нам і плату і харчі.

Іеппе: Якось воно дивненько, що я ніщо не можу пригадати собі, що я робив раніще.

2-гий лікар: Недуга, ласкавий пане, часто відбирає память. Пригадую собі...

Іеппе: Ану? (Підсуваеться до нього близше).

2-гий лікар: Так, пригадую собі, як кілька літ тому назад один із моїх сусідів від пиянства (лице Іеппе витягається) так запоморочився на умі, що два дни здавалося йому, що він без голови.

Іеппе: Це було би в пору нашому сусідді, а то у нього хвороба якраз противна. Він думає, що у нього Бог зна яка голова, дарма, що зовсім безголовий, коли міркувати з його присудів. (Усі крім Іеппе, грімко сміються. Іеппе з/початку счудовано і недовірчиво поглядає на них, опісля покривляється їм). Хе-хе-хе. (Ці ще більше сміються).

2-гий лікар: Як мимо бачити, що наш пан зволив жартувати. Та щоби вернутися до нашої історії, чоловік цей взявся обіходити всьо місто і питався кожнього стрічнього і прохожого: чи не найшов хто його голови, що він її загубив. Всетаки він незабаром одужав і тепер він дяком в Ютляндії.

Іеппе: Ну, це можна і без голови (знову сміх, і Іеппе, зовсім нестурбовано серіозний, знову покривляється їм).

1-ший лікар: А памятаєте ви, пане товаришу, історію... (Іеппе, зацікавлений, підсувається до нього і підчас оповідання виявляє увагу ріжними окликами, як: „ай-ай-ай", „те-те-те" або „но-но"), що то приключилося одному чоловікові тому десять літ назад? Він уроїв собі, що голова його битком набита мухами. І скільки його і не вговорювали, не міг позбутися цеї вигадки, поки один розумний дохтор не вилічив його ось як. Взяв та обложив йому голову плястром, обліпленим неживими мухами, і, знявши за якийсь час цей плястер, показав хворому мухи. І цей вірив, що мухи ці витягнено з його голови, і виздоровів.

2-гий лікар: А я можу навести як примір иншу пригоду, котра приключилася в Німеччині.

Іеппе: (повертається до нього і дещо протяжно): Ну-у?

2-гий лікар: Один шляхтич прийшов до заїздного дому, повечеряв і ляг спати, повісивши на стіну великий золотий ланцюг, що його звичайно носив за дня. Хазяїн, що пильно слідив за всім, побажав йому спокійної ночі. Колиж побачив, що шляхтич заснув, підкрався до нього в кімнату, вийняв із ланцюха шістьдесять кільцят і назад повісив ланцюх на стіну. Раненько гість устає, каже осідлати свого коня й одягається. Колиж він хотів надягнути на себе ланцюх, то побачив, що він до половини коротший від попереднього, і давай репетувати, що його обікрали. Хазяїн, що стояв за дверима і підслухував, заразже прибіг до нього, вдав стращне перелякано і давай кричати: „Ай-ай, якаж стращна переміна!" Колиж гість спитав його, що його так схвилювало, хазяїн відповів: „Ах, мій пане! Голова ваша зробилася вдвоє більша вчерашньої!" Опісля взяв він фальшиве зеркало, котре показувало предмети вдвоє більшими, чим вони є в самій речі. Шляхтич, коли побачив себе в зеркалі, заплакав і сказав: „Ох лишенько мені! Тепер я розумію, чому мій ланцюх замалий на мою голову". Сказав це, сів на коня, завинувся з головою в плащ, щоби ніхто не бачив його по дорозі. Розповідають, що він опісля довго не виходив із хати, все вірив, що не ланцюх зменшили, а голова його виросла.

1-ший лікар: Так, немає кінця приміром таких помилок. Пригадую собі ще...

Іеппе: (невдоволено корчиться, достоменно не знаючи — слухати йому дальше чи ні).

1-ший лікар: ...при мені розповідали про чоловіка, котрий вірив, що його ніс в три аршини, і перестерігав усіх стрічних, щоби не підходили до нього за близько.

2-гий лікар: Domine frater, певне, чули також історію про чоловіка, котрий вмовив у себе, що вмер...

Іеппе: (глибоко зітхає) Ну... (він знемігся слуханням і з початку оповідання 2-го лікаря глядить на нього наче крізь туман, час від часу позіхає, опісля розсідається вигіднійше в кріслі і глядить на стелю, але скоро голова його наче сама з себе нахиляеться в сторону оповідача. Підіждавши трошки, він обертає голову в другу сторону і глядить на першого лікаря або, вірнійше лише непритомно вплює в нього очі. При цьому несподіваному русі Іеппе в сторону 1-шого лікаря, останній думає, що Іеппе хоче завдати йому питання з приводу оповідання 2-го лікаря або переконатися, яке враження робить на нього це оповідання, і тому починає притьмом гестикулювати, бормоче щось, але судорожне позіхання Іеппе скоро переконує його, що йому немає що безпокоїтися. Іеппе ще раз позіхає і хитає головою, опісля заплющує очі і починає дрімати).

(Дальше буде)